

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski
Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Wydział Prawa

Kalisz, 2026. 08. 27.

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgr Mariusza Kądziołki

***pt. Prawa osób pozbawionych wolności w świetle prawa międzynarodowego praw człowieka
oraz orzecznictwa sądów międzynarodowych.***

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w ramach Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego pod kierunkiem naukowym Pani Prof. dr hab. Elżbiety Dyni. Na rozprawę składa się 430 stron tekstu oraz obszerny wykaz bibliografii. Jako recenzent tej rozprawy, powołany uchwałą Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu z dnia 9 lipca 2026 r., przedstawiam niżej następujące uwagi recenzyjne.

I. Wybór tematu i konstrukcja pracy.

Autor bardzo trafnie i starannie wybrał temat swojej rozprawy i zaprezentowaną w niej problematykę badawczą. W konstrukcji tytułu rozprawy zrezygnował z dosyć powszechnie używanej w literaturze polskiej nazwy: międzynarodowe prawo praw człowieka na rzecz znacznie rzadziej wybieranej przez autorów nazwy: prawo międzynarodowe praw człowieka. Nawet jeżeli w opinii recenzenta ta pierwsza nazwa wydaje się być językowo bardziej uzasadniona, to przywilejem autora było dokonanie własnego wyboru i wybór ten należy uszanować. Na marginesie należy zauważyć, że z podobnego założenia wychodzą autorzy znaczących opracowań monograficznych, którzy, tak jak K. Orzeszyna, M. Skwarzyński i M. Tabaszewski, swoje kolejne wydanie podręcznika zatytułowali: Prawo międzynarodowe praw człowieka (Warszawa 2022).

Gdy chodzi o merytoryczny wybór problematyki badawczej rozprawy, to jest on w pełni uzasadniony. Problematyka praw osób pozbawionych wolności zajmuje bowiem szczególne miejsce w systemie międzynarodowej ochrony praw człowieka, jako że dotyczy jednostek pozostających w sytuacji szczególnej zależności od władzy publicznej i dysponujących często ograniczonymi możliwościami samodzielnego dochodzenia swoich praw. Oczywiście sam fakt pozbawienia wolności nie oznacza utraty podmiotowości prawnej ani wyłączenia spod ochrony międzynarodowego prawa praw człowieka, a ograniczeniu mogą podlegać jedynie te prawa, których wykonywanie pozostaje w bezpośrednim związku z legalnym pozbawieniem wolności. W tym kontekście jednak szczególnego znaczenia nabierają gwarancje poszanowania godności osoby ludzkiej, zakaz tortur oraz innego nieludzkiego lub poniżającego traktowania, a także obowiązek zapewnienia humanitarnych warunków realizacji kary pozbawienia wolności. Wydaje się być oczywiste, że sposób traktowania osób pozbawionych wolności stanowi prawdziwy i bardzo ważny sprawdzian rzeczywistej skuteczności systemu ochrony praw człowieka, jak również respektowania przez państwo zasady rządów prawa. Te argumenty, jak również szczególnie „delikatny” wymiar problematyki zagwarantowania i ochrony praw osób pozbawionych wolności, zwłaszcza z uwagi na ich treść i potencjalne możliwości kolizji z innymi prawami człowieka, stanowią wystarczające uzasadnienie dla podjęcia i zaprezentowania jej w pracy naukowej. W recenzowanej rozprawie problematyka ta analizowana jest w pogłębiony sposób, przy wykorzystaniu bogatego i dojrzałego aparatu naukowego. Wszystko to powoduje, że stanowi ona znaczący wkład do wielowątkowej dyskusji na temat problematyki praw osób pozbawionych wolności na gruncie polskiej nauki prawa międzynarodowego, a z uwagi na przyjęte założenia badawcze i metodologię badań ma ona charakter nowatorski, wypełniając niewątpliwie istotną lukę w tym zakresie. Refleksję tę uzasadnia również fakt, że autor podjął i zaprezentował wynikającą z tytułu rozprawy problematykę badawczą w wymiarze wielopłaszczyznowym. Jest to założenie w pełni uprawnione, zwłaszcza z uwagi na istotę i charakter badanych i analizowanych praw w obszernym katalogu praw człowieka. Z oczywistych względów głównym przedmiotem dokonanej przez autora analizy są międzynarodowe regulacje normatywne, zarówno o charakterze uniwersalnym, jak i regionalnym, ale z uwagi na wyznaczony tytułem rozprawy zakres badań, autor szeroko i szczegółowo analizuje również orzecznictwo międzynarodowe, zwłaszcza orzecznictwo regionalnych sądów międzynarodowych i wybranych organów traktatowych w dziedzinie międzynarodowego prawa praw człowieka. Zakres rozważań został zdeteterminowany tytułem rozprawy, ale należy zwrócić uwagę na dwa równoległe nurty badania problematyki praw osób pozbawionych wolności. W polskiej literaturze dominują prace, które

analizują prawa osób pozbawionych wolności przede wszystkim przez pryzmat konwencyjnych i orzeczniczych standardów międzynarodowych, zwłaszcza europejskich (EKPC i ETPC). W mniejszej skali natomiast eksponowane są badania, które koncentrują się na krajowym systemie ochrony, wykorzystujące orzecznictwo Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i sądów powszechnych. W sytuacji, w której „standard strasburski” w tym zakresie jest obecny w orzecznictwie krajowym, a nadto sądy polskie dodatkowo rozwijają własną argumentację opartą na Konstytucji RP, zwłaszcza na zasadzie godności człowieka, założenia metodologiczne recenzowanej rozprawy byłyby z pewnością bogatsze, gdyby to wyraźnie wybrzmiało w jej treści. Nawet jeżeli autor ograniczył zakres rozważań do problematyki wynikającej wprost z tytułu rozprawy, to i tak jest to zakres bardzo szeroki i wielowątkowy, a jej zaprezentowanie wymagało od autora przeprowadzenia bardzo szczegółowych badań prawnoporównawczych. Oznacza to, że przed autorem stało poważne wyzwanie naukowe, wymagające opanowania i zaprezentowania bardzo dobrego warsztatu badawczego. Już w tym miejscu należy stwierdzić, że doktorant zrealizował to wyzwanie z powodzeniem i w sposób zasługujący na jednoznacznie pozytywną ocenę.

Prowadzenie badań nad tak rozległą problematyką rodzi zrozumiałą pokusę badania i rozważania nazbyt wielu wątków i zagadnień. Doktorant oparł się tej pokusie, o czym świadczy ostateczny efekt jego pracy, zawierającej rozważania wyraziste i konkretne, odnoszące się przede wszystkim do głównej problematyki badawczej wynikającej z tematu rozprawy, przy rozsądnym i zdystansowanym podejściu do wątków pobocznych, niemających istotnego znaczenia z punktu widzenia badanej problematyki. Można mieć oczywiście wątpliwości, czy w kontekście wyrazistego i konkretnego tytułu rozprawy uzasadnione było prezentowanie w tak obszernym wymiarze ogólnej problematyki praw człowieka, włącznie z ich genezą i typologią, czy standardów ich międzynarodowej ochrony – uniwersalnego i regionalnych. Z drugiej strony jednak problematyka ta stanowi dla autora punkt wyjścia dla zaprezentowania w kolejnych fragmentach rozprawy zagadnień znacznie bardziej szczegółowych, jak chociażby uniwersalnych i regionalnych standardów ochrony praw człowieka odnoszących się do osób pozbawionych wolności.

Szczegółowe założenia konstrukcyjne i metodologiczne znajdujemy już we wstępie, który dobrze obrazuje przyjętą przez autora koncepcję badawczą. Jasno sformułował on cel swoich badań, powtarzając w zasadzie treść tytułu rozprawy (*„Podstawowym celem rozprawy jest przedstawienie problematyki praw osób pozbawionych wolności w świetle prawa międzynarodowego praw człowieka oraz orzecznictwa sądów międzynarodowych”*, s. 10).

Nawet jeżeli taka konstrukcja celu badań wydaje się być nazbyt ogólna, to z kolejnych zdań na tej samej stronie rozprawy wynika znacznie bardziej szczegółowe stanowisko doktoranta w tej sprawie, świadczące o jego znacznie bardziej skonkretyzowanym zamierzeniu badawczym, obejmującym również np. analizę i ocenę standardów wynikających z międzynarodowego prawa humanitarnego. Takie sformułowanie celu badawczego recenzowanej rozprawy doktorskiej oparte zostało na założeniu, że osoby pozbawione wolności podlegają międzynarodowym standardom ochrony praw człowieka, które mają im zagwarantować respektowanie podstawowych praw i godności osoby ludzkiej w warunkach pozbawienia lub ograniczenia wolności (autor pisze w tym miejscu tylko o ograniczeniu wolności ?), przy czym szczegółowy zakres stosowania norm zapewniających taką ochronę może różnić się w zależności od statusu osadzonego (s. 10). Dla zrealizowania założonego celu badań autor sformułował zasadniczą tezę badawczą, zawierającą dosyć ogólne twierdzenie, które rozprawa ma udowodnić, że: „[...] zarówno w regulacjach poszczególnych międzynarodowych systemów ochrony praw człowieka, jak i w orzecznictwie sądów międzynarodowych akcentowana jest szczególna rola praw gwarantowanych osobom pozbawionym wolności, co ukierunkowuje rozwój międzynarodowych standardów prawnych na rzecz kompleksowej ochrony tej grupy jednostek” (s. 11). W kontekście tej tezy doktorant sformułował kilka tez bardziej szczegółowych, o różnym znaczeniu z punktu widzenia realizacji celu badań (s. 11-12). Mamy więc zarówno oczywistą tezę o fundamentalnej roli ONZ w kształtowaniu „uniwersalnych standardów ochrony praw jednostki”, czy o ograniczonym znaczeniu z istoty swej politycznego systemu kontrolnego tej organizacji w kontekście mechanizmów kontrolnych przewidzianych i funkcjonujących w systemach regionalnych, jak również tezy znacznie bardziej konkretne, odnoszące się do sądowych i pozasądowych mechanizmów kontrolnych w tych systemach, a zwłaszcza w systemie Rady Europy. Jako swego rodzaju drogowskazy, które mają pomóc w udowodnieniu tej tezy, autor postawił dalej kilka pytań badawczych, chociaż zasadność niektórych z nich nie jest do końca przekonująca, jak np. pytanie o to, jak kształtował się uniwersalny system ochrony praw człowieka oraz regionalne systemy ochrony praw człowieka (s. 12). Przyjęte przez doktoranta i zakreślone w taki sposób założenia badawcze, chociaż miejscami dyskusyjne, nie budzą wątpliwości, a sposób ich realizacji w kolejnych, merytorycznych fragmentach rozprawy dobrze świadczy o jego kompetencjach naukowych.

Dla osiągnięcia zamierzonego celu badań autor przyjął przemyślaną właściwie rozbudowaną konstrukcję pracy, którą obrazuje spis treści na s. 1-5. Podzielił swoją rozprawę na pięć merytorycznych rozdziałów poprzedzonych skondensowanym w swojej treści wstępem, zawierającym klasyczne elementy wymagane od tej części rozpraw naukowych.

Całość rozważań merytorycznych została podsumowana w czytelnym i właściwie rozbudowanym zakończeniu. Istotne jest to, że w każdym z pięciu kolejnych rozdziałów znajdujemy wprowadzenie do problematyki badawczej i podsumowanie konkretnej części rozważań. Takie rozwiązanie konstrukcyjne ułatwia śledzenie merytorycznych rozważań doktoranta i ich ocenę na każdym etapie jego badań. Dobrze świadczy też o jego warsztacie naukowym, jako na każdym etapie swoich badań potrafi on formułować wnioski i oceny. Przyjęcie konkretnych i wymagających założeń badawczych samo w sobie stanowi już wystarczające uzasadnienie dla podjęcia i zaprezentowania ważnej i aktualnej problematyki badawczej w rozprawie naukowej tym bardziej, że problematyka ta jest przez autora analizowana w sposób pogłębiony, przy wykorzystaniu właściwego aparatu naukowego. Kolejne rozdziały merytoryczne doktorant zatytułował w następujący sposób: rozdział I: *Prawa człowieka – geneza i ewolucja*; rozdział II: *Regulacje uniwersalnego i regionalnego prawa międzynarodowego praw człowieka odnoszące się do osób pozbawionych wolności*; rozdział III: *Prawa przysługujące osobom pozbawionym wolności*; rozdział IV: *Mechanizmy ochrony praw osób pozbawionych wolności oraz* rozdział V: *Wybrane orzecznictwo sądów międzynarodowych w sprawach osób pozbawionych wolności oraz jego wpływ na prawo i praktykę penitencjarną*.

Nie ulega wątpliwości, że czytelne i jednoznaczne sformułowanie tematu rozprawy, a następnie wyraziste i przekonujące określenie tytułów jej poszczególnych rozdziałów powinno być cechą prac naukowych w ogóle, a prac z zakresu prawa w szczególności. Każda ocena konkretnej rozprawy pod tym kątem powinna jednak uwzględnić i uszanować przywilej autora w zakresie przyjęcia takiej konstrukcji jego pracy, która będzie optymalna z punktu widzenia możliwości realizacji założonego celu badań. Formułując konkluzję odnośnie do tej części uwag recenzyjnych należy stwierdzić, że rozprawa doktorska Pana mgr Mariusza Kądziołki jest dobrym przykładem pracy, która te oczekiwania spełnia. Po stronie recenzenta jest jednak obowiązek zwrócenia uwagi na dyskusyjne w tym zakresie rozwiązania. Jednym z nich jest nazbyt ogólny tytuł rozdziału I i jego merytoryczna zawartość. Analiza ogólnej problematyki praw człowieka (pojęcie, klasyfikacja, standardy ochrony międzynarodowej) w ramach rozdziału wprowadzającego do zaprezentowania w rozdziałach kolejnych bardzo szczegółowej problematyki badawczej zawsze będzie obciążona pewnym ryzykiem ogólności rozważań. Z drugiej strony jednak ten fragment pracy miał posłużyć i posłużył autorowi jako punkt wyjścia do rozważań szczegółowych, związanych już bezpośrednio z tytułem rozprawy. Stanowisko to oznacza indywidualną refleksję recenzenta i sugestię odnośnie do ewentualnego wykorzystania przez doktoranta w realizacji kolejnych planów badawczych.

II. Bibliografia rozprawy.

Autor recenzowanej rozprawy dokonał bardzo skrupulatnego i szczegółowego doboru bibliografii. Wykazana i wykorzystana przez niego bibliografia jest bardzo reprezentatywna, a jej zestawienie na ponad 30 stronach daje właściwe wyobrażenie o skali i zakresie przeprowadzonych badań. Jest to bibliografia reprezentatywna również w tym znaczeniu, że obejmuje ona, poza pracami autorów polskich, także wartościowy dorobek doktryny obcej, a zwłaszcza prace w języku angielskim. Nie ulega wątpliwości, że każdy badacz prawnomiędzynarodowej problematyki ochrony praw człowieka, a w szczególności praw osób pozbawionych wolności, znajdzie w pracy Pana mgr Mariusza Kądziołki bardzo dobre i pomocne zestawienie bibliografii tego zagadnienia. Dodać do tego należy, iż zaprezentowane w pracy rozważania świadczą bez wątpienia o tym, że doktorant szczegółowo zapoznał się wykazaną w zestawieniu bibliograficznym literaturą, wchodząc często w polemikę z poglądami powoływanych autorów, a także dokonując krytycznej oceny ich stanowiska. Świadczy o tym dobrze rozbudowane i merytorycznie wartościowe przypisy, które potwierdzają dobry warsztat naukowy i skrupulatność badawczą autora rozprawy

Podobnie pozytywną ocenę należy wyrazić odnośnie do źródeł, które doktorant powołuje i cytuje w swojej pracy. W zestawieniu źródeł znajdujemy w kolejności: umowy międzynarodowe (ogólne, system ONZ, Rada Europy, Unia Europejska, Organizacja Państw Amerykańskich, Unia Afrykańska, Liga Państw Arabskich, Wspólnota Niepodległych Państw); inne dokumenty międzynarodowe (rezolucje, deklaracje – z systemu NZ, Rady Europy, Unii Europejskiej, OBWE, Organizacji Państw Amerykańskich, Unii Afrykańskiej, Ligi Państw Arabskich); nieliczne akty prawa polskiego; orzecznictwo międzynarodowe (ETPC, TSUE, Amerykański Trybunał Praw Człowieka, Afrykański Trybunał Praw Człowieka i Ludów, oraz organów traktatowych: Komitet Praw Człowieka, b. Europejska Komisja Praw Człowieka, Amerykańska Komisja Praw Człowieka, Afrykańska Komisja Praw Człowieka). Na gruncie tego zestawienia nasuwają się pewne refleksje. Cieszy fakt, że powołując umowy międzynarodowe doktorant podaje autentyczne miejsce ich publikacji (UNTS), jak również w sytuacji, w której Polska jest stroną ratyfikowanej umowy – Dz. U. Podobnie rzecz wygląda w odniesieniu do umów z systemu Rady Europy (ETS i Dz. U.). Świadczy to o jego szacunku do wykorzystywanych materiałów źródłowych. Trochę inaczej jest w przypadku prawa UE – w zestawieniu traktatów europejskich mamy odniesienie tylko do Dz. Urz. UE, co jest poprawne, ale można również wskazać Dz. U. Natomiast w stosunku do traktatów z systemu

innych regionalnych organizacji międzynarodowych (OPA, UA, LPA, WNP, OBWE) brakuje często miejsca publikacji ważnych regulacji normatywnych z systemu prawnego tych organizacji. Gdy chodzi o rezolucje organów ONZ, zwykle brakuje ich oryginalnych sygnatur. Odnośnie do orzecznictwa ETPC, to zwyczajowo oznaczamy je powołując się na internetową bazę danych Trybunału (HUDOC). Podobnie w przypadku orzecznictwa TSUE (ECLI).

III. Strona formalna pracy.

Lektura recenzowanej rozprawy doktorskiej pozwala na sformułowanie stanowiska, iż jej formalna strona również zasługuje na pozytywną ocenę. Rozprawa jest napisana wyrazistym językiem, a precyzję językową w zakresie posługiwania się językiem prawniczym widać w całym tekście pracy. Należy w tym kontekście podkreślić sposób powoływania i cytowania reprezentatywnego orzecznictwa międzynarodowego, a zwłaszcza prezentowanej tam argumentacji, którą autor umiejętnie wykorzystuje dla uzasadnienia swoich rozważań. W rozprawie znajdujemy oczywiście również słabsze językowo fragmenty, wynikające zapewne z braku korekty autorskiej tekstu w tych miejscach. Tytułem przykładu i w nawiązaniu do już wcześniej sformułowanych uwag na temat prawa międzynarodowego praw człowieka/międzynarodowego prawa praw człowieka można wskazać na oczywistą niekonsekwencję w ostatnim akapicie zakończenia, w którym autor, formułując ostateczną konkluzję, pisze: *„Problematyka ta pozostaje zatem w dalszym ciągu obszarem zainteresowania międzynarodowego prawa międzynarodowego praw człowieka”* (s. 430). Sugestia bardziej precyzyjnej korekty tekstu jest uprawniona w kontekście ewentualnego przygotowywania rozprawy do druku.

Pozytywną ocenę należy wyrazić również odnośnie do przypisów. Ich bogactwo oraz sposób formułowania dobrze świadczą o warsztacie naukowym doktoranta. Przypisy są precyzyjne i generalnie właściwie skonstruowane. Formułują również trafne, merytoryczne spostrzeżenia i w wymagany sposób odsyłają do cytowanej literatury oraz powoływanych źródeł. Zasadnicze twierdzenia autora są właściwie udokumentowane. Należy jednak zauważyć tendencję do formułowania przez doktoranta niektórych przypisów w sposób odbiegający od przyjętych i stosowanych standardów. Standardem jest więc odesłanie do oryginalnego, urzędowego miejsca publikacji powoływanego aktu normatywnego, np. umowy międzynarodowej. W uzupełnieniu już wyżej sformułowanych uwag należy zauważyć, że w wielu przypisach autor powołuje tekst ratyfikowanej umowy międzynarodowej, odsyłając do np. zbioru dokumentów, a nie do Dz. U. (dla przykładu przypisy: 111, 118, 456, 619, 675).

W innych miejscach odwołuje się on natomiast aż do trzech źródeł: UNTS (ETS), zbioru dokumentów i Dz. U. (dla przykładu przypisy: 27, 94, 95). Powoływanie tekstów w pracach zbiorowych również niekiedy odbiega od standardu (dla przykładu przypis 480). Ważne jest również to, aby odpowiednio identyfikować nazwiska autorów, współautorów lub redaktorów powoływanych prac. Jest na rynku nowy, bardzo obszerny podręcznik: Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys systemu, Warszawa 2024, do którego swoje teksty napisało prawie 30 autorów reprezentujących różne ośrodki akademickie w Polsce (E. Cała – Wacinkiewicz i W. Staszewski są jego redaktorami, ale przygotowali również swoje autorskie fragmenty). Podobnie: M. Balcerzak i S. Sykuna nie są autorami, ale redaktorami Leksykonu ochrony praw człowieka (2010). Z kolei B. Banaszak, A. Bisztyga, K. Complak, M. Jabłoński, R. Wieruszewski, K. Wójtowicz są współautorami, a nie redaktorami Systemu ochrony praw człowieka (2003). Również w tym zakresie potrzebna byłaby korekta tekstu w kontekście ewentualnego przygotowywania rozprawy do druku.

IV. Strona merytoryczna pracy.

W tej części recenzji należy jednoznacznie stwierdzić, że Pan mgr Mariusz Kądziołka przygotował interesującą, nowatorską i wartościową rozprawę doktorską. Zaprezentował w niej bardzo ważną i wielowątkową problematykę badawczą z zakresu międzynarodowego prawa praw człowieka. W kontekście najważniejszych i najbardziej reprezentatywnych regulacji normatywnych tego prawa, zarówno o charakterze uniwersalnym, jak i w dominującym wymiarze regionalnym (zwłaszcza europejskim), dokonał interpretacji i oceny postanowień określających prawa osób pozbawionych wolności. Oceny te szczegółowo zweryfikował na podstawie analizy bardzo szerokiego orzecznictwa regionalnych sądów międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa ETPC, uwzględniając przy tym również stanowisko wybranych organów traktatowych o charakterze niesądowym. Realizując założony cel swoich badań i odwołując się do reprezentatywnych źródeł prawa międzynarodowego oraz bogatego orzecznictwa doktorant potrafił sformułować interesujące hipotezy badawcze, które następnie w przekonujący i kompetentny sposób starał się udowodnić. Zaprezentował przy tym dynamiczną, odpowiadającą na potrzeby praktyki wykładnię obowiązującego prawa międzynarodowego.

Droga, która doprowadziła doktoranta do sformułowania i udokumentowania postawionych hipotez badawczych zasługuje na ocenę w pełni pozytywną. W sposób kompetentny zastosował i wykorzystał on zróżnicowane metody badawcze niezbędne

w naukowych pracach prawniczych, a więc zwłaszcza metodę dogmatyczną, historyczną oraz prawnoporównawczą. Prezentując dobrą znajomość metody dogmatycznej, dokonał właściwej analizy reprezentatywnych źródeł międzynarodowego prawa praw człowieka i ustalił ich właściwą treść w kontekście praw osób pozbawionych wolności. W przekonujący sposób zaprezentował również praktykę ich stosowania, odzwierciedloną w bardzo bogatym orzecznictwie międzynarodowym. Przy tak szerokim zróżnicowaniu badanych i interpretowanych regulacji normatywnych oraz orzecznictwa niezbędne było wykorzystanie we właściwych proporcjach metody prawnoporównawczej, co jest również zaletą recenzowanej rozprawy. Należy wyrazić zadowolenie z faktu wykorzystania przez autora w określonym zakresie metody historycznej, co w oczywisty sposób zawsze podnosi wartość naukowych prac prawniczych. Konstatacje te stanowią kolejny argument przemawiający za pozytywną oceną poziomu jego warsztatu naukowego.

Nie wszystkie rozważania merytoryczne zaprezentowane przez doktoranta w jego rozprawie recenzent uznaje za przekonujące, a zwłaszcza wyczerpujące. Niektóre założenia przyjęte przez autora, podobnie jak sposób ich zaprezentowania, budzą pytania zwłaszcza o to, czy zostały wystarczająco wyeksponowane w ramach rozważań merytorycznych.

Po pierwsze – nie ulega wątpliwości, że pozbawienie człowieka wolności stanowi zgodne z prawem ograniczenie wolności osobistej jako jednego z podstawowych praw człowieka, ale przecież nie prowadzi do utraty pozostałych praw i wolności, wyłączając ograniczenia, które są nieodłącznie związane z samym pozbawieniem wolności, jak również znajdują odrębne uzasadnienie w prawie międzynarodowym. Autor pisze o Wzorcowych Regułach Minimalnych NZ (Reguły Nelsona Mandeli) z 2015 r., które traktują izolację jako środek wyjątkowy, a międzynarodowe mechanizmy praw człowieka zwracają szczególną uwagę na jej długość, kontrolę oraz sytuację osób szczególnie podatnych na jej negatywne skutki. Akcentują wyraźnie to, że żaden system penitencjarny nie powinien dodatkowo zwiększać cierpienia wynikającego z samego faktu pozbawienia wolności i uwięzienia, a każdy poddany takiej procedurze człowiek powinien być traktowany z poszanowaniem jego przyrodzonej godności. Godność człowieka stanowi więc fundament statusu osoby pozbawionej wolności i w istocie rzeczy jest ona normatywną podstawą ochrony takiej osoby. W kontekście tej konstatacji szczególnie ważne i uzasadnione byłoby wyeksponowanie tezy, że współczesne międzynarodowe prawo praw człowieka przesuwając niejako punkt ciężkości z eksponowanych wcześniej humanitarnych warunków wykonywania kary do skutecznej ochrony podmiotowych praw człowieka w sytuacji osoby pozbawionej wolności”. Fakt, że osoba pozbawiona wolności jest podmiotem praw, a nie tylko osobą poddaną w czasie

wykonywania kary pozbawienia wolności władzy penitencjarnej państwa, powinien zostać bardziej wyrażenie wyeksponowany zarówno w założeniach rozprawy, jak również w jej treści.

Po drugie – sytuacja, we której osoba fizyczna odbywa karę pozbawienia wolności i pozostaje całkowicie zależna od państwa w zakresie podstawowych warunków swojego życia oznacza po stronie państwa szczególną odpowiedzialność. Oznacza to zarazem, że im większa jest faktyczna zależność osoby pozbawionej wolności od państwa, tym większy zakres pozytywnych obowiązków ciąży na państwie w zakresie zagwarantowania jej praw człowieka. W konsekwencji ochrona praw osób pozbawionych wolności obejmuje zarówno obowiązki negatywne państwa (powstrzymanie się od naruszeń), jak i coraz bardziej rozbudowane obowiązki pozytywne.

Po trzecie wreszcie – w odpowiedzi na jedno z pytań badawczych sformułowanych przez doktoranta na s. 12 można odpowiedzieć, że analizowane przez niego orzecznictwo sądów międzynarodowych przyczyniło się do wyraźnego przewartościowania statusu osoby pozbawionej wolności – z osoby poddanej władzy penitencjarnej państwa w podmiot szczególnej ochrony na gruncie międzynarodowego prawa praw człowieka.

Uwagi te nie oznaczają krytyki merytorycznego poziomu rozważań doktoranta, ale mają na celu zwrócenie jego uwagi na konieczność szczególnej precyzji w prezentowaniu problematyki o fundamentalnym znaczeniu na gruncie prawa i praktyki międzynarodowej. Powinny one ułatwić autorowi uzupełnienie wykazanych braków i unikanie ich w procesie realizacji przedsięwzięć naukowych w przyszłości. Problematyka rozprawy doktorskiej Pana mgr Mariusza Kądziołki jest bowiem dynamiczna w kontekście praktyki międzynarodowej, w związku z czym konieczność kontynuowania pogłębionych badań w tym zakresie wydaje się być w pełni uzasadniona. Zarówno sama rozprawa doktorska, jak również dotychczasowy dorobek doktoranta uzasadniają taką perspektywę.

V. Ocena końcowa pracy.

Zaprezentowane w niniejszej recenzji uwagi upoważniają do wyrażenia następującego stanowiska:

1. Rozprawa doktorska Pana mgr Mariusza Kądziołki pt. *Prawa osób pozbawionych wolności w świetle prawa międzynarodowego praw człowieka oraz orzecznictwa sądów międzynarodowych* przygotowana pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Elżbiety Dyni stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną

wiedzę teoretyczną autora w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, a także jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Rozprawa doktorska Pana mgr Mariusza Kądziołki pt. *Prawa osób pozbawionych wolności w świetle prawa międzynarodowego praw człowieka oraz orzecznictwa sądów międzynarodowych* spełnia tym samym wymagani określone w postanowieniach art. 187 ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.).
3. W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr Mariusza Kądziołki i o dopuszczenie doktoranta do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.
4. W związku z zaprezentowaną wyżej wysoką oceną rozprawy doktorskiej Pana Mariusza Kądziołki wnoszę o jej wyróżnienie, zgodnie z procedurami przewidzianymi na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski